

AONIDIELLA CINSİ VE TÜRKİYE'DE BULUNAN NEVİLERİ

Dr. Phil. Zeliha DÜZGÜNEŞ

Ankara Ziraat Mücadele Enstitüsü Entomoloji Müttehassısı

Şimdiye kadar dünyada 17 nev'i bulunduğu bildirilen bu cinsin bâzi neveleri kültür bitkilerine ve bilhassa türüngillere önemli zararlar yaparlar. Türkiye'de bu nevelerden ancak biri bilinirken, yazarın Ankara Ziraat Mücadele Enstitüsü koleksiyonunu bu sene yeniden gözden geçirmesiyle ikinci bir nevinin de mevcudiyeti tesbit edilmiştir.

Bu münasebetle, *Aonidiella* cinsinin hususiyetlerini ve Türkiye'de bulunan iki nevinin birbirinden tefrikinde kullanılan vasıfları tebarüz ettirmek faydalı görülmüştür.

Aonidiella Barlese ve Leonardi : *Diaspididae* familyasından olan bu haşere cinsi *Diaspidinae* alt familyasının *Aspidiotini* gurubundandır.

Cinsin hususiyetleri (x) : Nihayetlerinde bir band (bar) bulunan silindir şeklinde guddelerin, kenarı dantel gibi fazla girinti çıkıntılı levhaların bulunuşu, pygidium'un ikinci lobunun yekpare oluşu ve bâzi nevelerde perivulvar guddelerinin bulunması mühimdir. Prosomatic saha, cephalothorax ile birinci, bâzan de ikinci abdomen segmentinin birleşmesinden meydana gelir. Bu saha çok genişliyerek aşağıya doğru sarkar ve iki taraftan pygidiuma paralel olarak i-

nebilir. Vücudun arka kısmı daima ön kısmından daha küçüktür ve sanki ön kısmın içine doğru girmiş gibi görünür.

Pygidium'daki loblar adetçe mütehavvil olmakla beraber umumiyetle üç çifttir. Her üç çifti de birbirine çok benzer. Dördüncü çifti dumura uğramıştır; yalnız bir nevide oldukça mütebarizdir.

Lobların kenarındaki kitinleşmiş sütuncuklar (paraphys) küçük fakat çok iyi inkişaf etmişlerdir. Yalnız üçüncü çift lobun arka kenarında sütuncuk yoktur. Normal olarak üçüncü ve dördüncü lobun arasında üç adet çok mütebariz, kenarları girinti çıkıntılı levhalar bulunur.

Dorsal kanallar (duct) uzun silindir şeklinde ve muntazam sıralar halindedirler.

Anus relatif olarak küçüktür.

Dişinin kabuğu yuvarlak, yassı, umumiyetle çok incedir. Dişi olgunlaştığı zaman ekseri hariçten görünür ve kabuk, haşerenin rengini alır. Birinci larv kabuğu (exuvia) merkezi veya merkeze yakın, biraz yan tarafta bulunur. İkinci larv kabuğunun ventral kısmı gışasızdır. Kabuğun kutru umumiyetle 2 mm. dir. Yalnız bir nevide 1 mm. olduğu bildirilmektedir. Erkeğin kabuğunun rengi dişininkine benzer. Birinci larv kabuğu bir nihayete doğru gitmiştir. Büyü-

(x) Burada Howard L. McKenzie'nin bildirmiş olduğu vasıflar esas alınmıştır.

lüğü dişi kabuğunun yarısı kadardır. Bu cinsin Türkiye'de bulunmuş neveleri, *A. aurantii* (Mask) ve *A. citrina* (Coquillett) dir. Yeni tesbit edilen nevi sonuncusudur.

Aonidiella aurantii (Mask.) (California kırmızı kabuklusu): Bu nevide cinsin başlıca karakterleri bâriz olarak görülür. Dördüncü çift lob dumura uğramıştır, bu lobun yerinde büyükçe bir kıl vardır. Pygidium'un dorsal boruları üç muntazam sıra halinde olup birinci sıra diğerlerinden biraz kısadır. Bu nevin diğer mühim bir karakteri de ventral kısmında iki kitinleşmiş yapının bulunmasıdır. (Şekil: 1, a, b.). Bu karakter Mckenzie (1938) tarafından tesbit edilmiştir.

Aonidiella citrina (Coquillett) Synonymleri, McKenzie (1938) göre:

Aspidiotus citrinus Coquillett (1891)

Aspidiotus (*Aonidiella*) *aurantii* var. *citrinus* Coquillett, Cockerell (1897)

Aonidiella aurantii var. *citrina* (Coquillett), Leonardi (1899).

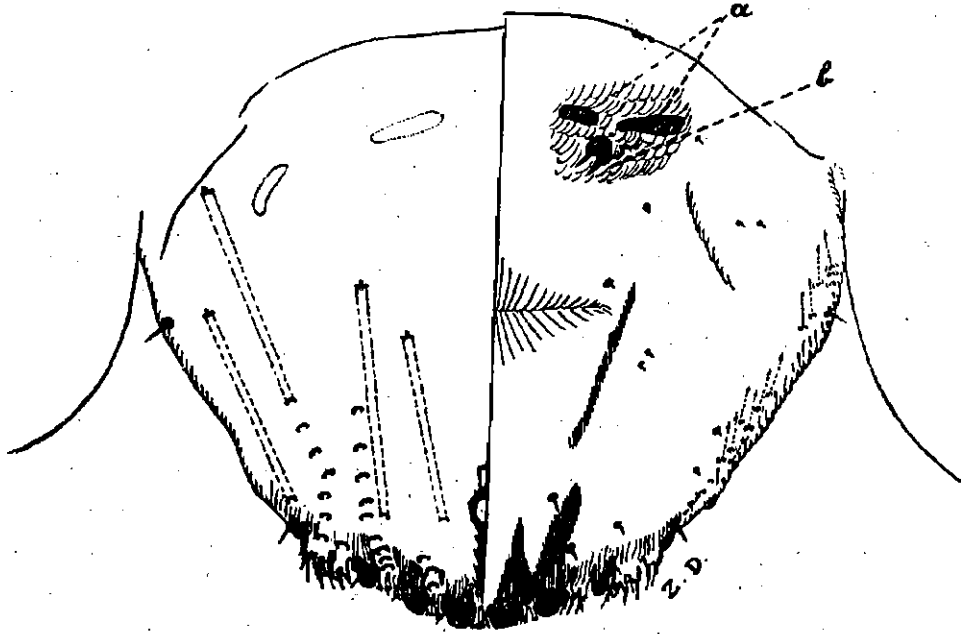
Chrysomphalus aurantii var. *Citrinus* (Coquillett), Fernald (1903).

Aonidiella citrina (Coquillett), Nel (1933)

Aonidiella citrina (Coquillett), Lupo (1936)

Aonidiella citrina (Coquillett), Mckenzie (1937).

A. Citrina: Harici vasıfları bakımından kırmızı kabukludan kolay tef-

(ŞEKİL : 1)

Aonidiella aurantii (Maskell)

Aonidiella aurantii'nin synonymleri, mikroskopik vasıfları, mihmandar bitkileri, dünya ve Türkiye'deki yayılışı Bodenheimer (1949) tarafından verilmiştir.

rik edilemezse de mikroskopik vasıfları ve bilhassa Mckenzie (1938) tarafından tesbit edilenler bu bakımdan çok önemlidirler.

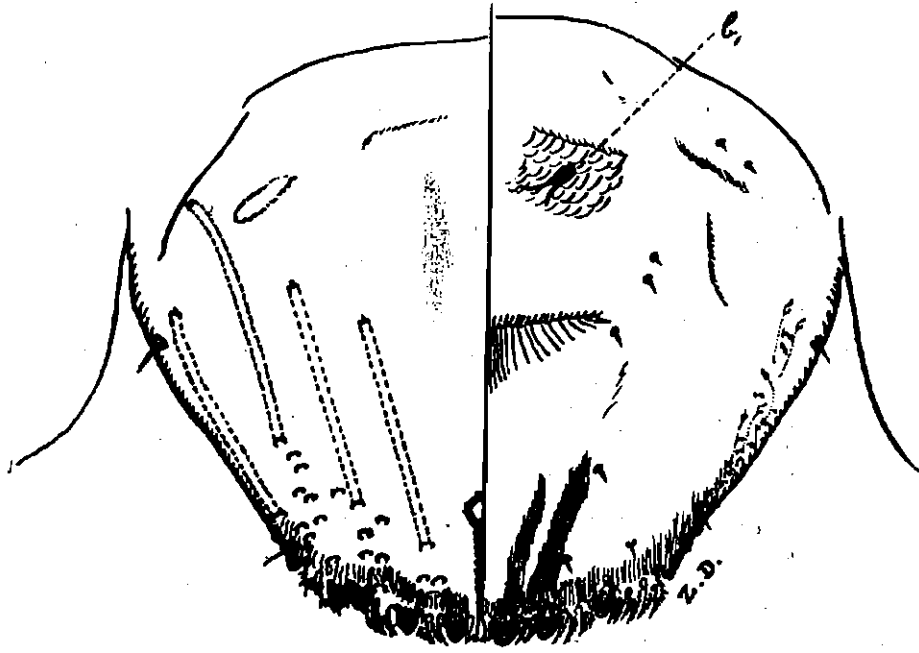
Bu koşnil tipik olarak iki ucu ba-

sılmış böbrek şeklindedir. Prosomatic saha çok daha fazla kitinleşmiştir. Perivulvar guddeler yoktur. Üç çift iyi inkişaf etmiş pygidium lobları, *A.aurantii*'nininkilere nazaran daha uzuncadır. Dördüncü çift lob oldukça inkişaf etmiş ve ucu kitinleşmiştir, Nel (1933). Bu lobun arkasında levhalar yoktur. Pygidium'un dorsal boruvarî guddeleri üç muntazam sıra halinde olup ortadaki sıra, diğerleriyle aynı boy ve kuturdadır. Bu nevi diğerinden ayırmağa yarıyan en mühim mikroskobik karakter Mckenzie (1938) nin tesbit ettiği kitinleşmiş kısımdır. (Şekil : 2 b₁).

duğu halde *A.aurantii* ağacın her tarafındaki meyva, yaprak ve dallarda yaşar.

Koşniller yeşil meyvelere ârız olduğu zaman kabuk etrafında husule getirdikleri sarı renk *A.citrina*'da *A.aurantii*'dekine nazaran fazladır. *A.citrina* yaprak dökümüne sebep olur ve meyvelerdeki zararı da mühimdir.

A.citrina'nın, kurak, gölgeli ve sıcak bölgelerde yaşadığı bildirilmekte ise de (Nel, 1933), Giresun, Rize ve Ünye'de bulunması, bu haşerenin eclojisi üzerinde daha esaslı tetkikler yapılmasını lüzumlu kılmaktadır.

(ŞEKİL : 2)

Aonidiella citrina (Coquillet)

Nel (1933), bu iki nevi arasında morfolojik farklardan başka biyolojik ve ekolojik farkların da bulunduğunu bildirmiştir.

Quayle (1938) e nazaran, *A.citrina*, ağaçların iç kısmında ve daha ziyade meyve ve yapraklarda bulun-

Konukçu bitkileri : En çok bulunduğu bitki citrus'dur. Bundan başka, incir, yabani Japon Zingiber, Hint kaçuğu ve Daphne'lerde de bulunduğu bildirilmekte ise de evvelce *A.aurantii*'nin bir varyasyonu telâkki edilmiş olduğundan özel konukçuları